

Bokmeldinger

Olav Guttorm Myklebust; H. P. S. Schreuder, Kirke og Misjon, Gyldendahl Norsk Forlag, Oslo. 1980 — 431 s.

Det hadde vært uro omkring Schreuders navn i Den norske kirke helt siden Schreuder stilte seg til tjeneste som misjonær i 1842. Hans innsats som misjonsprest og misjonsbiskop, teolog og administrator, kirkebygger og misjonsstrateg er blitt forskjellig vurdert. Hans innsats har på en underlig måte berørt grunnleggende spørsmål i kirkens misjonsoppdrag og embetsforståelse.

Under Schreuders tjenestetid i Sør-Afrika, utviklet Det norske misjonsselskap seg til en stor organisasjon med stadig stigende oppslutning fra kristenfolkets side. Demokratiets gjennombrudd i landets politiske liv fant sin parallell i reformbevegelsens gjennombrudd i Misjonsselskapet og senere i en rekke kristelige organisasjoner i vårt land. Det er påstått at embetsmannen og universitetsteologen H. P. S. Schreuder hadde vanskeligheter med å forstå hele denne utvikling, og Schreuder er skildret som den høykirkelige kirkemann med et nærmest anglikansk eller halvt katolsk embets- og kirkesyn. Derfor hadde han store vansker, sies det, med å forstå og akseptere «vår løysinga» i norsk kirkelig da lekmannsbevegelse og vekkelse strømmet inn over vår kirke. Endelig peker man på at Schreuder selv var en sterk personlighet med ster-

ke autoritære anlegg, og at dette igjen gjorde det vanskelig for ham i samarbeidet med sine medarbeidere på misjonsfeltet og med sekretærer og hovedstyre i Norge.

Dette syn på Schreuder synes ofte opplest og vedtatt i norsk og nordisk misjonshistorie. En rekke misjonsledere, kirke- og misjonshistorikere har hevdet dette syn. Men det gjelder dog ikke alle. Og i fremste rekke som forkjemper for et annet syn finner vi professor O. G. Myklebust. I en rekke bidrag gjennom et langt forskerliv har han lagt frem materiale som viser oss en annen Schreuder, mer på linje med det bilde av pioneren, misjonæren og kirkebyggeren som Zulukirken sitter igjen med. Det er ikke for ingenting at i kirkerådssalen på Umpumulo, bispesetet for den lutherske kirken i Zululand, der henger idag et stort maleri nettopp av biskop H. P. S. Schreuder.

Myklebust har forberedt seg vel for oppgaven med å skrive sin bok om H. P. S. Schreuder. Han har faktisk arbeidet med dette emne helt siden sine første forskerår. Dette er kanskje hans største bidrag til norsk misjonshistorie. I årevis har han samlet et stort materiale og i boken omfatter noter og henvisninger hele 91 sider — mønsteryldig ordnet. Dog er det slik at en nok savner mer materiale fra sør-afrikanske kilder — ikke minst fra statsarkivene hvor det finnes en rekke dokumenter relevant til

den situasjon Schreuder befant seg i. Det gjelder også Miss Campbells Library. Det samme gjelder enkelte arkiv i England f. eks. i Colonial Office og Brithish and Foreign Bible Society.

Under tiden kunne man ønske at kildene hadde kommet mer til orde — ikke minst kildemateriale som reflekterer misjonæren, språkforskeren, bibeloversetteren, forkynneren, læreren og kirkebyggeren Schreuder. Og da tenker jeg særlig på arbeidet i Afrika. Denne side ved Schreuders innsats kommer ikke alltid like godt frem. Teologien og den teologiske analyse er i overveiende grad relatert til norske forhold — til Misjonsselskapet og Den norske kirke. Nå går det selvsagt ikke an å skille Schreuders innsats i Norge og Afrika — hans arbeid er et hele, men det var dog i Natal og Zululand at Schreuder fikk gjøre sin største innsats.

Boken er delt i 4 hoveddeler:

Mannen og verket.

Kirke- og embetssyn.

Misjonforståelse.

Perspektiv på bruddet.

Forfatteren antyder selv at den første hoveddelen, på 58 sider, gir en nødvendig referanseramme. Hans intensjon er dog ikke å skrive en utførlig biografi, men målet er å gi en fremstilling og analyse av Schreuders kirkeforståelse, embetssyn og misjonstenkning, og det er her oppgjøret kommer med den tradisjonelle fremstilling av den såkalte høykirkelige og autoritære misjonsbiskop. Dette er gjennomført så overbevisende at heretter kan ingen skrive om Schreuder utan å ta hensyn til Myklebusts vektige bidrag til Schreuderforskningen.

For en som har prøvd å følge Schreuders arbeid ikke minst i Sør-Afrika, har lesningen av denne boken vært en stor opplevelse. Dette er den Schreuder jeg har lært å kjenne i den afrikanske kirke. Jeg deler således det syn på misjo-

næren og kirkebyggeren H. P. S. Schreuder som her er lagt frem, men som nevnt savner jeg kanskje sider ved hans innsats på misjonsfeltet og en klarere analyse av dette arbeid også innenfor den sosiologiske og politiske virkelighet som han måtte gå inn i. Dette så meget mer som det nettopp var disse forhold som ble den største hindring for misjonsarbeidets vekst. Hans planer ble hindret og hans misjonsstrategi måtte sikkert endres fra tid til tid. Etter 35 år hadde den norske misjon ikke døpt fler enn 300 sjeler.

I denne korte anmeldelse tillater jeg meg å kommentere noen få punkter:

1)

Forfatteren stiller spørsmålet: «Var Schreuder Grundtvigianer»? Myklebust kommer til den klare konklusjon at Schreuder ikke kan betegnes som Grundtvigianer i ordets egentlige forstand, og han gir overbevisende argumenter for sin konklusjon. Vissnok sto Schreuder i kontakt med Wexels og Kaurin, men som disse kirkemenn delte heller ikke Schreuder Grundtvigs «kirkelige anskuelse». Ikke i noen av Schreuders arbeider har jeg funnet at han noen gang gir sin tilslutning til Apostolicum som norma normans for kirkens tro og lære. Schreuder understreket derimot det profetiske apostoliske ord og hevdet klart dets primat i forhold til trosbekjennelsen. Dette kommer klart til uttrykk mellom annet i hans prekener, f. eks. avskjedspreken i Vår Frelsers kirke, Christiania 1842, London 1843 og Kongsvinger 1866. På den annen side kan vi ikke overse Grundtvigs innflytelse over menn som Wexels, Keyser, Dietrichson og Kaurin med stor forståelse av kirken, embetet og de hellige sakramenter — særlig dåpen. Schreuder var ikke uberørt av denne teologi. Han korresponderte med Wexels og Kaurin og i Schreuders gam-

le bokhyller fant jeg Wexels publikasjoner — både bøker og artikler.

2)

Schreuders embetssyn har fått en bred fremstilling, og igjen gir jeg min tilslutning. Her registrerer jeg dog tydelig forfatterens sterke apologetiske intensjoner. Dette gjelder vel boken som helhet, og den er tydelig skrevet med beundring og kjærlighet. Men en stor mann blir ikke nødvendigvis mindre om der kan være sider ved hans arbeid, også teologiske formuleringer, som vi kan sette spørsmålstegn ved. Jeg aksepterer Schreuder slik det kommer til uttrykk i hans brev av 17.3.1873 til Borchgrevink på Madagascar hvor Schreuder utlegger ordinasjonens blivende forpliktelser. Kirken har gjennom ordinasjonen «lagt hånd på» den ordinerte. Dette betyr ikke nødvendigvis en lære om character indelebilis, og heller ikke en lære om apostolisk suksisjon i anglikansk eller katolsk forstand. Dette siste syn var fullstendig fremmed for Schreuder, og hans ordinasjonstale på Empangeni i 1860 gir full klarhet i dette stykke. Men jeg er ikke helt overbevist om Myklebusts tolkning av Schreuders ord om embetet i et annet brev av 9.6.1881 til den samme Borchgrevink. Der skriver Schreuder om innvielsen til presteembetet «ligesom der er udgaaet en geistlig kraft fra mig». Det ville neppe være mulig for en norsk biskop idag å uttrykke seg i liknende ordelag. Og jeg stiller også spørsmål til Schreuders bekræftelse av ordinasjonen på Empangeni i 1860 av Larsen, Oftebro og Umland i brev til hver enkelt av dem etter sin bispeordinasjon, altså flere år etter at ordinasjonen hadde funnet sted. Var dette bare et spørsmål om orden i kirken?

I sin ordinasjonstale ved Lars Dahles presteinnvielse på Entumeni 2.6.1870 uttrykte Schreuder seg klarere og helt

på linje med luthersk lærertradisjon slik den er kommet til uttrykk i dansk/norsk teologi.

Det kan være av interesse å nevne at når Zulukirken, den evangelisk lutherske kirke i Sor-Afrika — sør-øst regionen, fikk sitt bispeembete 1960 og utarbeidet et regelverk for bispeembetets oppgaver og ansvarsområde, så spilte Schreuder og hans bispeembete en avgjørende rolle — direkte og indirekte. Ikke minst gjaldt dette de afrikanske prestene. Og under henvisning mellom annet til ordinasjonen på Empangeni 1860 ble det også akseptert at en prest kan ordinere om kirken vil gi ham fullmakt til det. Men regelen er at biskopen ordinerer.

3)

I det interessante og lærerike kapittel om «En differensert tjeneste», skriver Myklebust at Schreuder bare i ringe grad har gjort bruk av tilknytningspunkter i forkynnelsen. Jeg tror at Schreuder i virkeligheten stadig brukte den 1. artikkel som sin «point of contact» i sin misjonsforkynnelse. I sine prekener forsøker han aldri å bevise Guds eksistens, men der er en direkte referanse i skapergudens og menneskets ansvar overfor ham. Dette skjedde f. eks. i Schreuders misjonstale da han første gang sto overfor kong Mpande. Likeledes noterer jeg at Schreuder ikke alltid brukte ordet *uNkhulunkhulu*, som navnet på Gud, men i stedet anvender han det mer nøytrale *iNkosi* d. v. s. «Herren». Dette ordet *iNkosi* brukes også om kongen og storhovingene. I sine prekener benyttet Schreuder også ofte uttrykket *uBaba osezulweni*. Oversatt betyr det «far i himmelen».

Et annet tilknytningspunkt i Schreuders misjonsforkynnelse var begrepet «*amandla*» d. v. s. «kraft», og dette er et nøkkelord i afrikansk religion. Gud,

han som er far i himmelen skaper av alt liv, han tilskrives «amandla», kraften til å leve og kraften til å dø. Han opprettholder livet og slektenes gang. Ingen kan måle seg med Gud.

4)

I sin bok tar Myklebust også opp spørsmålet om Schreuder krevde teologisk embetseksamen som forutsetning for ordinasjon. Se side 162, 220, 236 f.

Det er åpenbart at Schreuder stilte store krav til dem som skulle ordineres, og det er neppe tvil om at han gjennom hele sin tjenestetid håpet på hjelp fra norske prester og teologiske kandidater som ville melde seg til tjeneste i Sør-Afrika. Han aksepterte dog Misjons-skolen i Stavanger som en teologisk institusjon, selv om den ikke hadde det samme teologiske nivå som universitets-utdannelsen. Når de 3 første medhjelpere Larsen, Oftebro og Udland måtte vente i 10 år på sin ordinasjon, var grunnen således ikke mangel på teologiske kunnskaper. 2 av Schreuders assistenter, nemlig Samuelson og Tønnesen forlot den norske misjon og gikk over til Church of England, hvor biskop Colenso ga dem ordinasjon. Det er neppe riktig å gi biskop Schreuder all skylden for dette, men de ble dog prester i den anglikanske kirke.

Saken stiller seg vanskeligere når vi sikter oss inn på den afrikanske kirken. Schreuder hadde flere afrikanske medhjelpere, og disse tjente som lærere og forkynnere. De ledet gudstjenester, men fikk ikke forvalte sakramentene. Gjennom hele sitt misjonær-liv ordiner-te Schreuder aldri noen afrikaner til presteembete.

Selv om en rekke gode grunner kan anføres for dette, se Myklebust side 236, er dette trolig et misgrep i Schreuders misjonsstrategi. I lys av hans interesse for presteskolen på Madagaskar er hans holdning og strategi til denne

saken når det gjelder Sør-Afrika enda mer uforståelig. Hans holdning til sine afrikanske medarbeidere slik dette kommer til uttrykk f. eks. i instruksen til disse arbeiderne, er ikke så oppbyggelig lesning.

De lutherske misjoner i Sør-Afrika var svært sene sammenlignet med andre kirker og misjoner når det gjaldt å starte skoler for «høyere» utdanning. Dette straffet seg, og det skulle ta mange år før lutheranerne kom etter. Schreuder må ta sin del av skylden for dette.

5)

Myklebust mener at man i pionertiden neppe kan tale om forfølgelse av afrikanske kristne, heller ikke under Cets-hwayo — selv om vanskelighetene kunne være store. Jeg har undersøkt dette forholdet og har funnet at under Cets-hwayos regime må i allfall over 100 mennesker være drept for sin forbindelse med misjonen og misjonsstasjonen. Jeg har funnet følgende tall:

På Kwamagwaza misjonsstasjon mistet 24 livet.

På Eshowe mistet 29 livet.

På Kwambomambi mistet 17 livet.

I Ekuthuleni mistet 30 livet.

Dette er tall som er rapportert til regjeringen i Natal, men det var sikkert mange fler som måtte bøte med livet. Det var sikkert mange av disse som var døpte, men mange var vel også bare katekumener. I denne tiden flyktet hundrevis av kristne til Natal og det er i denne perioden at misjonsstasjoner ble opprettet på Natal-siden av Thugela og Buffalo elvene. Der kjøpte misjonsselskapene store farmer hvor kristne flyktninger fra Zululand kunne få seg et hjem og hvor menighetene ble bygd opp igjen.

6)

Boken har som undertittel «Kirke og

Misjon», og under presentasjonen av Den norske kirkes misjon ved Schreuder, drøftes også begrepet «Kirkelig misjon». Myklebust mener at Schreuder ikke ønsket noen misjonsvirksomhet som «en Del av Statskirkens offentlige Gjerning», men en frittstående kirkelig preget misjon. Jeg tror dog at Schreuder på ingen måte ville vært imot tanken om en offisiell kirkemisjon. Hvorfor satte han seg da ikke imot komiteens statutter: «at den norske Kirke som Organisasjon vil oppta «Hedningemisjonen» blant sine kirkelige Virksomhedsgrene» . . . . «Dermed avslutter Komiteen sin Virksomhed ved at overgive den Formue den har havt at forvalte til Kirkens Missionsstyrelse». Dette syn ligger nok også nær de tanker den unge Schreuder hadde i begynnelsen av 1840-årene. De lot seg bare ikke gjennomføre.

Men denne kirkemisjonslinje ble dog virkelighet da Schreudermisjonen ble innlemmet i den norske synode i USA i 1927 — idag American Lutheran Church — hvor misjonsarbeidet er en del av kirkens spesielle arbeidsprogram. I Sør-Afrika har den lutherske kirken sitt eget misjonsdepartement og Schreuders kirkelinje og misjonsprogram er således blitt virkelighet i Zuluskirken.

Gunnar Listerud

David J. Bosch: Witness to the World. The Christian Mission in theological perspective. London 1980. 277 s.

Denne bok har krav på spesiell oppmerksomhet, tilegnet som den er «Kirken i Syd Afrika, økumeniske og evangelikale, protestanter og romersk-katolske, sorte og hvite». Forf., som er professor i misjonsvitenskap ved University of South Africa (Pretoria),

generalsekretær i Det sydafrikanske selskap for misjonsforskning og redaktør av dets tidsskrift *Missionalia*, er internasjonalt kjent og respektert, bl. a. gjennom sine undersøkelser omkring spørsmålet «Jesus og hedningene» (doktoravhandling 1959, bidrag til festskriftet til Bengt Sundkler 1969).

«Witness to the World» behandler en rekke spørsmål av fundamental betydning for den kristne verdensmisjon i vår tid: Hvorfor misjon? Hva er misjonens mål? Hvordan har kirken i de 19 århundrer den har gjort sin gjerning, forstått sitt ansvar overfor verden? Hva er forholdet mellom «misjon» og «evangelisering»? Hvordan skal vi stille oss til de mange og forskjellige svar som i dag gis på spørsmålet om kirkens misjon?

Denne bevisste begrensning til misjonens *teologiske* aspekter må hilses med glede. Det kan ikke være tvil om at det nettopp er disse det idag gjelder å få klargjort, og da først og fremst — slik denne undersøkelse bestreber seg på — i lys av Den hellige skrift. En vesentlig del av boken handler om dette emne (s. 42—83).

Forf. nøyer seg imidlertid ikke med den bibelske orientering, men gir i forlengelsen av denne en oversikt over misjonsteologien gjennom tidene, — fra oldkirken til våre dager (s. 86—195). Så nyttig som dette historiske utsyn i seg selv er, fortøner det seg likevel for nærværende anmelder som altfor omstendelig. Denne del alene omfatter nesten like mange sider som boken forøvrig består av (noter, bibliografi og register ikke medregnet). Ikke bare det, men den kronologiske form forf. har valgt, gjør fremstillingen mindre spennende. I et systematisk arbeid som dette ville det ha vært en fordel, tror vi, om oversikten hadde hatt karakter av en analyse av de bestemmen- de ideer i *systematisk* sikt.

Første del (s. 2—40) er en balansert

beskrivelse av de mange forskjellige og til dels forvirrende synsmåter misjons-teologien i vår tid oppviser, mens fjerde og siste del (s. 198—248) er en konstruktiv fremstilling av hovedtrekkene i denne teologi slik forf. forstår den, — en sammenfatning av undersøkelsen som helhet med klar profilering av personlige oppfatninger. På grunn av det åpenbare slektskap mellom disse to deler er det imidlertid blitt ikke så få gjentakelser.

Bosch' holdning er umisforståelig «evangelical», men han er en *selvstendig* representant for denne retning. Så enig som han er med teologer som Beyershaus, Stott og «Fuller»-missiologene (for bare å nevne disse), distanserer han seg også i flere spørsmål fra dem. Han er og vil være på én og samme tid kritisk og positiv. Ut fra en grunnposisjon bestemt av nytestamentlig og reformatorisk kristendomsforståelse stiller han seg åpen overfor alle kirkelige tradisjoner. Som reformert teolog viser han naturlig nok ofte til teologer tilhørende *denne* tradisjon, — Karl Barth synes han å nære en spesiell interesse for. Men også teologer av luthersk, anglikansk, katolsk og ortodoks type anføres. Forf.s fortrolighet med den teologiske litteratur i alminnelighet og den misjonsteologiske i særdeleshet er i det hele et fremtredende trekk. Likevel savner man verker som han avgjort burde ha gjort bruk av, som f. eks. J. Aagaards «Mission Konfession Kirche», C. Fr. Hallencreutz' «Kraemer towards Tambaram» og P. Tillich's «Christianity and the Encounter of the World Religions». Merkelig nok finnes det i hele boken ingen henvisning til den sistnevnte teolog. (Uttrykket «latent kirke» er ikke, som det sies på s. 7, Karl Rahners, men P. Tillich's.)

Med sin sobre fremstilling, sin allsidige orientering og sin vilje til forståelse

se fortjener Bosch' bok mange lesere.

Olav Guttorm Myklebust

Hans Iversen. Tanzania Tur/Retur. Syv Tekster om Socialisme og Mission. Aarhus: FK-Tryk 1981. 287 s.

Forfatteren av denne boken er en ung, meget begavet, arbeidsom, ikke ordinert dansk teolog som med et meget fint stipendiat fra Aarhus Universitet var istand til å tilbringe mer enn to år for å studere den Evangelisk Lutherske Kirke i Tanzania meget inngående. Resultatet er foreløbig blitt en samling artikler om vidt forskjellige missiologiske emner og problemer. Boken er beskrivende og analyserende og er sterkt preget av forfatterens historiesyn og sosiologiske interesser. Han stiller seg på «Den kæmpende socialismens standpunkt» (s. 210) og boken får dermed en anti-imperialistisk, anti-kapitalistisk, anti-vestlig tendens. Andre, som tar et annet utgangspunkt, vil derfor finne grunn til å stille spørsmål ved mange av Iversens slutninger og formuleringer. Boken er usedvanlig åpenhjertig i sine uttalelser om mange, delvis interne og derfor ømfintlige spørsmål.

Boken vil antagelig skape en nødvendig diskusjon om emner, som bruk av misjonens penger, møtet mellom ulike kulturer og religioner, forskjellige etiske adferdsmonster, afrikanske og kirkelig identitet, afrikansk sosialisme og ulandshjelp. Iversen er skarp i sin analyse, men sier ikke hva som bør gjøres. Det er lett å si at et menneske er sykt, men det er vanskelig å vite hvilken medisin den syke trenger. Det er ikke nok å peke på at tidligere generasjoner var imperialister og kapitalister, hva det nå betyr, og ønske at det hele var gjort annerledes. På s. 32 ønsker Iversen at afrikanerne «kunne komme

fri af vestlig økonomis og kulturs hvirvelstrømme». Men det er nok et utopisk ønske i vår globale landsby. Derfor er analysen, den være seg aldri så interessant, bare en begynnelse.

Vanskelig er det å forstå at de nordiske land, som i en mannsalder har vært styrt av arbeiderpartier, avskrives som kapitalistiske, og at ingen lutherske kirker derfor har noen erfaring av hva det vil si å leve i et sosialistisk samfunn.

Iversen tilhører en yngre gruppe misjonsforskere som aldri har vært misjonærer og ikke kjenner kolonitiden av personlig erfaring. Men de kommer til oppgaven med sterke akademiske og vitenskapelige kvalifikasjoner. Det gjør at de tilhører en ny tid, og har mye å bidra til forståelsen av kirkens oppgave i vår tid. Deres synspunkter må lyttes til og tas høyst alvorlig. Man må også vise dem den samme ære, som de viser sine eldre forgjengere, nemlig at man leser dem med minst en klype salt.

Per Hassing

Øyvind Dahl. En bro til alle folk. Om misjon og kultur. Luther forlag, Oslo 1981. 156 s. (Pocket-bok).

Forf. av denne boken har allerede tidligere markert seg ved innsiktsfulle artikler (bl. a. i NOTM 1977, s. 145–58) om misjon/politikk/kultur og ved en informativ bok om Madagaskar (1976). Det tema som han har tatt for seg i den foreliggende bok, har han særlige forutsetninger til å skrive om. Som sønn av den kjente Madagaskar-misjonæren dr.philos Otto Chr. Dahl har han tilbrakt mange av sine barne- og ungdomså år i misjonslandet Madagaskar. Siden har han vært der et par år som misjonær. Og endelig er cand.real. Dahl åpenbart en våken og begavet mann.

For de fleste norske lesere, trolig også for mange misjonsvenner, vil både spørsmålsstillingene og informasjonene i denne boken virke som nytt og kanskje utfordrende stoff. Så nytt er det likevel ikke. Norske misjonærer i Sør-Afrika hadde «Mission og Civilisation» som konferanse-tema tidlig i 1880-årene. Men Dahl har en kunnskap og en innsikt i problemene som man skulle ønske at norske og andre misjonærer hadde hatt og praktisert i tidligere tider — og mer helt og fullt i vår egen tid.

Det første av de seks kapitlene har overskriften «Kultur omfatter hele livet». Her går Dahl inn for et omfattende og inklusivt kulturbegrep. I det andre kapitlet tales det om kulturpåvirkning og -endring, og det sies mange kloke ord både om kolonistene og misjonærene som kulturforandrerne. Og han overser ikke at også U-landsekspertene forandrer kulturen.

Dahl sier bestemt at «det finnes ikke en kultur som kan hevde at denne og bare denne er kristen.» I hovedsak vil vi gi Dahl rett, men problemet er komplisert. Dette er det eneste avsnittet i boken der vi kan savne en mer dyptgående teologisk refleksjon, særlig med tanke på forholdet mellom skapelse og forløsning/frelse. Men i neste avsnitt «Hvordan bygge bro mellom kulturene?» tar Dahl sitt mon igjen som ekspert på kristen kommunikasjon.

I de to avsluttende kapitlene sier forf. mangt som kunne gå rett inn på norske bedehus og anspore til fortsatt tradisjonell misjonstjeneste i bønn og offer. Her står det om et liv i tjeneste og om faren for synkretisme, og om at hele kirken skal bringe hele budskapet til hele mennesket i hele verden. Men Dahl rydder også opp i misforståelser som ikke har vært uvanlige i Norge og kan nok egge enkelte til motsigelse, dessverre. F. eks.: «Det er også dårlig

teologi og dårlig kommunikasjonsteori å si at vi gjør kjærlighetsgjerninger for å gjøre det mulig å formidle Kristus, fordi gjerningene er i seg selv et vitnesbyrd.» Og så nevner han, til forskrekelse for mange norske eks. på dans som har funnet sin naturlige plass i kirken — uten å komme med noen advarsel!

Det finnes småfeil i Dahls bok. Bare en av dem skal nevnes her. Det gjelder

omtalen av Hans Egedes «Timelange prekener på norsk» for grønlenderne. Det er ingen korrekt beskrivelse av Egedes misjonsmetode. Den inkluderte endog bruk av enkle visuelle hjelpemidler. Konkluderende vil jeg si at boken burde være obligatorisk lesning for norske misjonskandidater, misjonærer og misjonsledere.

Nils E. Bloch-Hoell